

RASISMUS A MÉNĚCENNOST

Jestli mne něco v polistopadovém vývoji skutečně překvapilo, pak je to zejména netolerance a tzv. rasismus části naší populace, postoje tak často spojované s naším vztahem k romským spoluobčanům. Výzkumy veřejného mínění zjišťují převažující negativní postoje české veřejnosti k Rómům, bývalý pracovník komunistické cenzury vytlouká ze strachu z kriminality a z odporu k Rómům přízeň voličů, bojůvky skinhedů si z nenávisti a agresivity k Rómům vytvářejí program, statistiky kriminality obsahují novou položku - rasově motivovaná vražda.

Předně je třeba říci, že pojem rasismus je zde používán nesprávně. Antropologie i etnografie používá termín rasa k odlišení bělochů, černochů a obyvatel jihovýchodní Asie, označovaných za žlutou rasu. Rómové i my jsme příslušníky národů označovaných za indoevropské, tedy jedné rasy. Správné označení pro tzv. rasový problém mezi českou a romskou populací je nanejvýš problém mezi různými národy, možno jej označit za problém etnický. Pojmová jednoznačnost je zde důležitá, neboť například v trestním stíhání "rasově" motivovaného násilí může šikovní obhajoba rasový motiv z tohoto důvodu zpochybnit.

Psychologické mechanismy vzniku rasismu i etnického předsudku jsou však stejné. Jsou reakcí na pocity vlastní méněcennosti a neúspěšnosti, nahromaděnou agresivitu a permanentní pohotovost k nepřátelství, hostilitu navozovanou frustrací, transformovanou pro svou společenskou a morální nepřijatelnost do fantazií o nutné sebeobraně. Rasista mechanismem projekce přisuzuje objektu své nenávisti své vlastní charakteristiky, většinou lenost, neschopnost, nepořádnost, nečestnost, hloupost, špinavost. I rasistická agresivita se musí subjektivně tvářit jako pozitivní motiv, třeba jako ochrana vlasti, pořádku, čistoty. Z její podstaty vyplývá, že je nejpřitažlivější pro skupiny společensky nejméně úspěšných, agresivních a maximálně frustrovaných jedinců. I naši skinhedi jsou většinou nekvalifikovaní, často nezaměstnaní muži ve věku do 20 let, biologicky na vrcholu fyzických sil, frustrovaní ve všech potřebách, včetně sexuálních. Proto vytvářejí homogenní skupiny vytvářející silný pocit mužské sounáležitosti a uchylují se k prastarým archetypům posilování stádní identity, včetně uniformity polovojenského oblečení i účesů, vysokých bot a zbraní, dupání a sborového

křiku. Takové skupiny bývají homofilní, jsou reakcí na zraněný mužský narcismus, ženy v nich nemají co pohledávat, s odůvodněním, že jsou slabé. Mechanismus jejich fungování je nápadně podobný, ať je to fašistická bojůvka typu SA, Kukluxklan, Lidové milice či naši dnešní skini. Z hlediska sociální patologie se odhaduje, že ve všech moderních společnostech je okolo 5% mužských obyvatel náchylných k těmto vzorcům chování a povinností demokratických institucí je zamezit jejich početnímu nárůstu. Vysoká nezaměstnanost mladých a absence široké škály seberalizačních šancí, které nabízí dobře fungující občanská společnost, jsou proto vysoce nebezpečné.

Je jasné, že základní společenské postoje a vzorce našeho chování se vytvářejí v původní rodině. Úcta k lidským právům, slušnost, ohleduplnost, pevné vědomí, že "lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech" jsou součástí občanského minima, které má dítě slyšet o rodičů. Je však zcela nezbytné, aby tyto postoje vytvářela, vysvětlovala a posilovala škola. Občanská výchova ve škole je bezcenná, když nevytváří postoje formulované pro dospělé v Ústavě České republiky a v Listině základních práv a svobod. Policie tragicky selhává, když případy etnicky motivovaného násilí přehlíží, soudy pošlapávají ústavu, když nedokáží etnický motiv u násilí, které žádný jiný motiv nemá, neboť oběť byla napadena jen pro svůj původ.

V současné Evropě, etnicky různorodé a mnohobarevné je primitivní český "rasismus" ostudný pro nás pro všechny. Naše společnost mohla být v minulosti hrdá na relativně vysokou míru tolerance, liberalismu a demokratičnosti. V základech moderního češství je Masarykův boj proti lži rukopisů a rasové motivace vraždy. Židé zde žijící byli naši Židé a antisemitismus byl ostudný, u slušných a inteligentních lidí opovrhovaný postoj. Čeští Cikáni, dobře integrovaní do společnosti, kováři, kotláři, hudebníci i tuláci nebyli vystaveni násilí z české strany. Byli stejně jako čeští Židé vyvražděni nacisty, Němce jsme také za to vyhnali. Pestrá společnost se změnila na jednobarevnou. Malý český národ a mladý stát, hlásící se k občanskému principu, selhávají ve své roli majority ke své romské menšině. Je třeba stále vědět, že jde o naše spoluobčany a také o nás. Ve škole jsme se učili, že "sám svobody kdo hoden, svobodu zná vážit si každou...". Romský problém je na Slovensku a u nás ze všech zemí Evropy nejhůře zvládnutý. Nemine nás jeho řešení, řešení postavené na úctě k lidským právům, toleranci, altruismu a vůli pomoci. Zde jsme výjimečně zodpovědnou většinou my.